

*викладач німецької мови
Херсонського Академічного ліцею
при ХДУ, магістр філології*

ТВОРЕЦЬ "РОССКОГО БЛАЖЕНСТВА": ПУШКІНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ ПЕТРА ПЕРШОГО ТА ЛІТЕРАТУРНА ТРАДИЦІЯ XVIII СТОЛІТТЯ

Взаємодія всесвітньої історії та історії літератури, художнього історизму та наукової історіографії ставить перед сучасною наукою питання, на які відсутні чіткі та ясні відповіді. Як відомо, існують два шляхи пізнання історії – науковий (історіографія) та художній шлях її дослідження (літературна творчість). Відносини історизму наукового та художнього взаємно доповнюють один одного, разом вони утворюють єдину систему пізнання історії, і людська історія не може бути об'єктом самопізнання, не включаючи в аналітичний апарат історизму ментальну природу індивіда, психологічні ситуації конкретних життєвих обставин та індивідуального вибору [17, с. 310 - 311].

По суті, художньо-психологічне дослідження історії охоплює як об'єктивні, матеріальні, так і ідеальні аспекти історичного процесу, що вони опосередковані волею та свідомістю індивіда. Художній історизм – це переусвідомлення історії, акт вторинної соціалізації минувшини з метою видобування з неї нових ідей та уявлень [17, с. 311]. Без логіки вчинків та життєвих обставин історичних осіб, без історії, персоніфікованої в творах М. Ю. Лермонтова, М. В. Гоголя, І. І. Лажечнікова, М. М. Загоскіна, Ф. В. Булгаріна, Л. М. Толстого та багатьох інших, без образів Бориса Годунова й Петра Першого у творах О. С. Пушкіна, наше розуміння минувшини не мало б ніякого уявлення про історичний поступ, про його варіативність та розмаїття.

Особливості тлумачення історичних подій та постатей у творчості Пушкіна, зокрема, його інтерпретація теми Петра Першого, привертала увагу багатьох науковців, скажімо, таких, як К. Базилевич, Г. Блок, Б. Греков, Л. Гроссман, О. Державіна, Б. Кафенгауз, С. Петров, П. Попов, В. Сквозніков, Б. Томашевський, І. Фейнберг, Л. Фрізман, Л. Черепнін та багато інших, перелік чийх прізвищ зайняв би не одну сторінку. Проте у вітчизняному літературознавстві поки що обійдений належною увагою такий аспект, як роль автора "Полтави" в ситуації впливу літературних ідей на російську суспільну свідомість. У науці близького зарубіжжя цей аспект останнім часом репрезентований дослідженнями, в яких простежується концептуальний зв'язок державної школи історіографії другої половини XIX – початку XX століття з російською літературою перших десятиліть XIX сторіччя [17; 18]. Не менш науково значущим і перспективним видається питання про вплив літературної творчості на російську історичну свідомість середини XIX століття, що і є предметом нашої уваги. Представлені нижче міркування є лише своєрідними підступами до подальшого висвітлення означеної проблеми і, сподіваємося, матимуть продовження.

У добу Просвітництва підсилюється вплив літератури на суспільну думку європейських країн, який не зменшився в наступні часи. За приклад може слугувати тема Петра I в російській літературі пушкінської доби. Як відомо, петровська тема була однією з провідних у літературі 1820 – 1840-х років. "Останній Новік" ("Последний Новик") (1831 – 1833) І. І. Лажечнікова, "Мазепа" (1833 – 1834) Ф. В. Булгаріна й "Стрільці" ("Стрельцы") (1832) К. П. Масальського, "Бринський ліс" ("Брынский лес") (1846) та "Росіяни на початку вісімнадцятого сторіччя" ("Русские в начале осмнадцатого столетия") (1848) М. М. Загоскіна

й "Таємничий чернець" ("Таинственный монах") (1834) Р. М. Зотова, - це далеко не повний перелік творів, автори яких пропонували своє бачення доби петровських перетворень. Але саме Пушкін-поет обґрунтував концепцію петровської Росії як європеїзованої та просвіченої країни. Стрижнем цієї концепції стала переоцінка пануючого у свідомості країни та в офіційній історіографії ідеалу авторитарної державності.

Пушкіна надихала думка про перетворення, які протилежні потрясінням Французької революції кінця XVIII сторіччя та політичному застою тодішньої Росії. Роздуми Пушкіна-митця про національну історію, про шляхи розвитку російської держави, про Петра Першого та долю народу у "Стансах" ("Стансы"), "Полтаві" ("Полтава"), у "Бенкеті Петра Першого" ("Пир Петра Первого"), у "Мідному вершнику" ("Медный всадник"), у "Арапі Петра Великого" ("Арап Петра Великого") та розмірковування Пушкіна-історика ("Історія Петра I" ("История Петра I")) утворюють синтезований комплекс теоретичних ідей епохи й визначають епістемологічну ситуацію впливу літератури на суспільну думку Росії.

Витоки пушкінського образу петровської Росії сягають російської поезії, історіографії та філософії XVIII ст., які пропагували реформаторську діяльність Петра I. Попередниками Пушкіна у пропаганді "справи Петра" були В. К. Тредіаковський, М. В. Ломоносов, В. М. Татіщев, історик І. Голіков, автор праці "Діяння Петра Великого" ("Деяния Петра Великого"), М. М. Карамзін.

Основною темою російської історіографії та літератури XVIII ст. були Петро I та його зусилля, спрямовані на перетворення російської держави на європейських засадах. Одним з перших поетичних відгуків на смерть Петра була елегія на смерть Петра Першого В. К. Тредіаковського ("Плач о кончине... государя императора и самодержца всероссийского Петра Великого, Отца отечества") [13]. Тредіаковський намітив основні лінії просвітительської характеристики державної діяльності та особистості Петра. Петро у зображенні поета постає як реальне втілення ідеалу освіченого абсолютизму. Алегоричні образи Слави, Марса, Політики, які супроводжують його постать, - уособлення його великих звершень: військово-державного будівництва, політичних та економічних перетворень. Кожен із названих персонажів, оплакуючи царя, розкриває грані його великої особистості.

Слава підкреслює в зовнішньому вигляді Петра Олексійовича доблесті античного героя. Петро для поета – самодержець славний, чий перетворення спрямовані на утвердження великої європейської держави, Росії. Петро – міра духовної краси людини та ідеальне втілення образу християнина, уособлення ідеалу краси ("Онний Пётр России сладость, красота" [13, с. 571]). Цар наділений властивостями епічного героя. Алегоричні образи Мудрості, Хоробрості, Милості, Правди створюють образ працівника та царя-трударя. Вигляд царя-чорнороба геть не схожий на лукавих правителів феодально-аристократичної Європи:

Со скипетром труды зрелись толь несходны,
Что не нёс художник равных никогда [13, с. 572].

Петро – захисник православ'я, громадянин, що переймається негасимою любов'ю до Батьківщини, ідеал гармонійної особистості. Петро – засновник нової російської державності, великий просвітитель, світлоносець, Наставник [13, с. 572].

Петро – творець нової держави. Бог війни Марс порівнює військові успіхи Петра з діяннями полководців древності, чие життя вплинуло на долі народів та змінило хід світової історії, - з персидським царем Кіром, Александром Македонським, Юлієм Цезарем, імператором Августом.

Основна тема міркувань Політики – заслуги Петра перед Росією. Петро – найвеличніший політик, він увів Росію до кола великих європейських держав. Головне достоїнство його правління – сполучення політики з християнською мораллю.

Цар покінчив з середньовічними пережитками на Русі, а його переможний меч спрямований не на завоювання країн і народів, а на досягнення великої мети – просвітити

Росію. Петро постає як розповсюдjuвач християнських ідей добра й знання, удосконалювач звичаїв і винищувач "клятої злості". Скорботу природи щодо смерті Петра підкреслює вселенський масштаб його особистості. Хвилюються боги природи, Нептун і моря, шумлять Вітри, вирує Хвиля, ворухиться світовий хаос: обурилося Дно, "зяють" Безодні, тріпотить "волога Глибина". Стогне Океан: морські стихії оплакують смерть засновника і творця російського мореплавства. Ремствує Балтійське море, плаче, димлячись валами, Каспій, метається у незрівнянному горі Понт, що не бачити йому російських кораблів, аби скинути тиранію турецького султана.

Роздуми Тредіаковського про особистість царя-просвітителя продовжує у незавершеній героїчній поемі "Петро Великий" ("Пётр Великий") (1760 – 1761) М. В. Ломоносов. У присвяті І. І. Шувалову автор говорить про своє воління наслідувати прикладові великих античних поетів Вергілія, Гомера, але на відміну від античних авторів він збирається оспівувати не міфічних богів, а реального Петра та його діяння [7, с. 133].

Перед уявним зором поета постає гігантська фігура царя, "каков во всех странах не слыхан был от века" [7, с. 133]. Поезія та історіографія XVIII ст. створювали узагальнений портрет історичного діяча нового типу. Петро – взірць освіченого монарха. Образи Петра у Тредіаковського та Ломоносова об'єднують прийоми національного літописання та прославлення світського героя – князя, боярина, а також християнського праведника. Петро у Ломоносова – активна, творча особистість, великий державний діяч, будівник міст, армії та флоту, людина, яка на очах здивованої Європи піднесла свою країну на вершину слави. Темою першої пісні поеми є Петро-просвітитель, який відкрив країні світло знання.

Велич освіченого монарха суміщена з моральними якостями християнина. Петро показаний як моральна особистість, яка кинула виклик людським злості, страху, заздрості й лестошам. Він – переможець зовнішніх та внутрішніх ворогів, "російський Герой", який створив нові міста, армію і флот, першовідкривач наук, який тим самим підніс свою країну до небачених висот. Петро у Ломоносова – реальне втілення ідеалу освіченого монарха [7, с. 134]. Вірші Ломоносова є своєрідним прообразом пушкінської формули "Познают, что Монарх и что отец прямой, / Строитель, плаватель, в полях, в морях герой" [7, с. 134 - 135]. Портрет Петра у Ломоносова, як і у Тредіаковського, – це напучання, що воно звернене до російських державців.

Мотивом другої пісні поеми Ломоносова є шведська війна. Масштаб цієї теми заданий подіями воєнної історії Росії, - війни Іоанна Грозного, взяття Казані, підкорення Астрахані, польсько-шведська інтервенція, вигнання поляків з Москви. Тінь самого Олександра Невського благословляє Петра на війну зі шведами, на будівництво флоту та каналу між Волховом та Невою. Розповідь про штурм Шліссельбурга переходить у розміркування про роль регулярної армії та науки в будівництві держави.

Війна для Петра не є самоціллю, вона для нього – засіб прокласти шлях на Захід, нею він "желал Россию просветить" [7, с. 131]. Петро – засновник нової столиці держави. За допомогою зброї Петро утвердивсь у гирлі Неви, звів нову столицю, "воздвигнул храм наук" [7, с. 131]. Армія охороняє самостійність держави, захищає незалежність народу, оберігає від зазіхань завойовників, вона – джерело розвитку знання, засіб формування "дисциплінарного" суспільства [7, с. 131].

Ідеалізація героїчної особистості Петра у поезії та історичній белетристиці XVIII ст. була формою критики авторитарної держави. Тредіаковський та Ломоносов, як і Вольтер в "Історії Росії за царювання Петра Великого" ("L'Histoire de la Russie sous Pierre le Grand"), - творці просвітительської історичної традиції про Петра XVIII ст. Російське Просвітництво – це діяльність Петра, а Петро – це само російське Просвітництво.

Постає питання: як же осмислювалися історіософічні сюжети XVIII ст. про Петра у пушкінській філософії петровських перетворень? Звернемося до "Стансів" (1826), які

підводять підсумок роздумам Пушкіна над епохою Французької революції та наполеонівських воєн. "Станси" ставлять питання про перспективи державного та політичного розвитку країни. Шлях петровської Росії – шлях поступових перетворень, які вимагають величезної волі та мужності государя. Усі філософами пушкінського образу Петра полемічно протистоять імперському ідеалові сакральної влади базилевса.

Петро у Пушкіна – уособлення історичного процесу повернення Росії у лоно європейської цивілізації. Приклад Петра – напучання Миколі I про перетворення Росії "зверху":

Самодержавною рукою
Он смело сеял просвещение [10, II, с. 157].

Традиційний мотив історичної літератури XVIII ст. – тема державності – тут переосмислений. Держава є гарантом прав особистості. Самовладдя стає засобом розповсюдження культури та просвітництва.

Ломоносовський образ непересічної особистості царя-просвітителя, мореплавця та невтомного працівника набув у Пушкіна філософського змісту. Петро – діяльна, по-ренесансному універсальна особистість:

То академик, то герой,
То мореплаватель, то плотник,
Он всеобъемлющей рукою
На троне вечный был работник [10, II, с. 157].

Монарх-просвітитель – це, за задумом поета, початок перетворення Росії на ліберально-конституційних засадах.

Вершиною ліберально-просвітницького тлумачення реформаторської діяльності Петра I є поема "Полтава" (1828). Зображення двох армій – шведської та російської – підкреслює гостроту протистояння Швеції та Росії. Лад у російському таборі й ентузіазм війська символізують оновлену Росію. Король бачить перед собою "...нить полков блестящих, стройных, / Послушных, быстрых и спокойных, / И ряд незаблемый штыков" [10, III, с. 225].

Нового смислу набуває ломоносовська антитеза "Карл XII – Петро I". Геній російського царя, розумного та дбайливого розпорядника набутого знання, протистоїть авантюризму Карла. Протиборство Петра і Карла – протистояння двох начал всесвітньої історії: ренесансної особистості Петра та її антипода – феодално-рицарської Європи.

Характер Карла поданий устами мудрого Мазепи. Мазепа, який терзається передчуттям провалу своїх задумів, бачить достоїнства та вади Карла. Енергія Карла – руйнівна:

Он мальчик бойкий и отважный;
Два-три сраженья разыграть,
Конечно, может он с успехом [10, III, с. 225].

Егоїстичні інтереси Карла прикриті псевдопатріотизмом. Король може до ворога "на ужин прискакать / Ответствовать на бомбу смехом" [10, III, с. 225]. Загарбницькі війни є втіленням авантюристичної політики Карла. Петро – уособлення історичної долі Росії. Він – "самодержавный великан" [10, III, с. 226]. Карл же – шведсько-датський ландскнехт з його сліпою вірою в удачу, з його установкою на жорстку дисципліну, самонадійність та пихатість завойовника. Слова Мазепи "Как полк, вертеться он судьбу / Принудит хочет барабаном" [10, III, с. 226] є узагальненням широкого історичного плану: тут і імітація монархіями Європи своєї освіченості, і їхнє прагнення підкорити особистість інтересам авторитарної держави. Мазепа продовжує:

Он слеп, упрям, нетерпелив,
И легкомыслен, и кичлив,
Бог весть какому счастью верит [10, III, с. 226].

Досвідчений Мазепа бачить обмеженість Карла, називає його "воинственным бродягой" [10, III, с. 226].

Полтавська битва – кульмінація та філософський стрижень поеми. Передчуттям довгоочікуваної перемоги пройнятий опис початку битви з його відчуттям близького історичного повороту в долях Росії та Європи:

Горит восток зарёю новой.
Уж на равнине, по холмам
Грохочут пушки. Дым багровый
Кругами всходит к небесам
Навстречу утренним лучам [10, III, с. 227].

Яскраво-червона зоря на сході й гарматні залпи полтавського бою сповіщають появу на історичній сцені Європи освіченої Росії.

Картини битви передають стрімкість ходу історії. Воєнне щастя починає схилитися на бік росіян:

Но явно счастье боевое
Служить уж начинает нам [10, III, с. 227].

Шведи, настовхнувшись на стійкий опір росіян, похитнулися:

Уходит Розен сквозь теснины;
Сдаётся пылкий Шлипенбах [10, III, с. 228].

Наближається мить рішучого перелому:

Тесним мы шведов рать за ратью;
Темнеет слава их знамён [10, III, с. 228].

У Ломоносова війна була зловісною грою сил хаосу. На фоні жажливої розрухи, пожеж, смерті й загибелі людей виникають думки про безумство війни. Але поет підкреслював вітчизняний характер "свейської війни":

Отечеству подать довольство, честь, покой
И просветить народ, как дух желает твой [7, с. 129].

Пушкінський опис полтавської битви пройнятий оптимізмом і вірою в торжество справедливої справи Петра. Петро з'являється на полі бою у кульмінаційний момент битви:

Тогда-то свыше вдохновенный
Раздался звучный глас Петра:
"За дело, с Богом!" Из шатра,
Толпой любимцев окруженный,
Выходит Пётр... [10, III, с. 228].

Петро на полі бою – сам бог війни, громовержець Зевс, уособлення генію російського народу, втілення його історичної волі та нездоланної енергії:

...Его глаза

Сияют. Лик его ужасен,
Движенья быстры. Он прекрасен... [10, III, с. 228].

Петро об'їжджає військо в оточенні своїх соратників:

И он промчался пред полками,
Могущ и радостен, как бой [10, III, с. 228].

Російський цар – "могущ и радостен", Карл же - пригнічений. Від колишньої впевненості північного завойовника не лишилось і сліду:

Казалось, Карла приводил
Желанный бой в недоуменьё... [10, III, с. 229].

Швидкоплинні епізоди битви відтворюють загальну панораму бойовиська. Рухаються назустріч одна одній огорнені порохом димом шеренги солдатів, мчать по полю загони летючої кінноти. Картина битви перетворюється на філософське узагальнення нездоланного

поступу історії, який змінюється волею та розумом людей, натхненних загальнонаціональною ідеєю:

И грянул бой. Полтавский бой!
В огне, под градом раскалённым,
Стеной живою отражённым,
Над падшим строем свежий строй
Штыки смыкает... [10, III, с. 228].

Полтавська битва – зоряна година Росії. Настає довгоочікуваний перелом в історичній долі Росії. Над країною займається зоря її нової історії:

Но близок, близок миг победы.
Ура! мы ломим; гнутся шведы [10, III, с. 231].

Тема оновлення російської державності завершується сценою бенкету Петра та його дружини – торжество ідеї справедливості:

Пирует Пётр. И горд, и ясен,
И славы полон взор его.
И царский пир его прекрасне [10, III, с. 231].

Як і в епічних піснях, полтавський переможець великодушний, щедрий та шанобливий до поверженого противника. Він святкує перемогу та шанує своїх учителів, шведських полководців. Звучать думки про милосердя та прощення ворогів:

В шатре своём он угощает
Своих вождей, вождей чужих,
И славных пленников ласкает,
И за учителей своих
Заздравный кубок подымает [10, III, с. 231].

До теми монаршого милосердя та християнського прощення Пушкін повернувся у вірші "Бенкет Петра Першого" (1835). Ідея добра, прощення ворогів пов'язана з образом Петра. Його історична справа перемогла, розквітає торгівля Росії з Європою, цар пожинає плоди своїх державницьких зусиль і ратних трудів:

Над Невою резво выются
Флаги пёстрые судов;
Звучно с лодок раздаются
Песни дружные гребцов [10, II, с. 448].

Пушкін зобразив Петра як справедливого государя, якому притаманні добрі почуття й християнське всепрощення.

Тема переможного перетворення Росії набуває нового повороту в епілозі поеми, який оспівує грандіозність звершень російського монарха. Пушкінське "Лишь ты воздвиг, герой Полтавы, / Огромный памятник себе" [10, III, с. 235] перегукується з відомою ще з античності темою знаменитого "Пам'ятника". Апофеоз теми петровських перетворень – тема краси й величності Петербурга. Край, де, за задумом государя, Росії "Природой... суждено / В Европу прорубить окно" [10, III, с. 285], виглядає як безпритульний та пустельний. Контрастним по відношенню до дикої північної природи є образ Петербурга, витвору Петра й генія російського народу, міста, яке постає, сто років потому, у всьому блиску своєї слави, багатства й краси. Місто – одна з найкращих і найбільш красивих столиць Європи, символ державної та духовної могутності оновленої Росії. Петербург Пушкіна – столиця російської держави - символ моці та сили російського Просвітництва.

Нове місто – центр інтелектуального та торговельно-промислового життя країни:

По оживленным берегам
Громады стройные теснятся
Дворцов и башен; корабли

Толпой со всех концов земли
К богатым пристаням стремятся;
В гранит оделася Нева;
Мосты нависли над водами;
Темно-зелёными садами
Её покрылись острова [10, III, с. 286].

Петербург у Пушкіна репрезентований як символ перемоги животворного генія людини над дикою стихією природи. Поет оспівав прекрасні архітектурні ансамблі столиці, красу її площ та вулиць, її гранітні набережні:

Люблю тебя, Петра творенье,
Люблю твой строгий, стройный вид... [10, III, с. 286].

Творіння Петра – це образ цивілізованої Росії.

Пушкінський образ по-ренесансному діяльної особистості Петра, перетворювача й реформатора Росії, полемічно протистоїть теорії офіційної народності та її пасивному ідеалові людини. Петро у російського поета – це сполучання історичної необхідності з індивідуальними волею, розумом, ініціативою та енергією історичного діяча, який усвідомив виклики історії.

Логіка пушкінських міркувань була продовжена в його прозі, зокрема, в "Арапі Петра Великого" (1827 – 1828). Автор підводить читача твору до висновку, що лише такі перетворення є історично значущими й корисними, якщо вони здійснюються на прогресивних (просвітницьких) началах з загальнодержавною, загальнонародною метою. У цьому й полягає новаторство Пушкіна, який настільки переконливо й об'єктивно висвітлював досвід історії, діалектику минувшини, що причинно-наслідкові зв'язки проступали наче самі по собі, зумовлюючи при цьому й можливості осмислення сучасних суспільно-політичних завдань.

Література:

1. Базилевич К. Борис Годунов в изображении Пушкина // Исторические записки. – 1937. - № 1. – С. 29 – 54.
2. Блок Г. Пушкин в работе над историческими источниками. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1949. – 201 с.
3. Греков Б. Исторические воззрения Пушкина // Исторические записки. – 1937. - № 1. – С. 3 – 28.
4. Гроссман Л. Степан Разин в творчестве Пушкина // Уч. зап. МГПИ им. В. П. Потемкина. – М.: МГПИ, 1958. – Т. XX. – Вып. 2. – С. 54 – 86.
5. Державина О. Трагедия Пушкина "Борис Годунов" и русские исторические повести начала XVII века // Уч. зап. МГПИ им. В. П. Потемкина. – М.: МГПИ, 1954. – Т. XLIII. – Вып. 1. – С. 141 – 162.
6. Кафенгауз Б. Пушкин о Петре // История СССР. – 1961. - № 3. – С. 150 – 160.
7. Ломоносов М. В. Пётр Великий. Героическая поэма // Соч. Ломоносова. – СПб., 1847. – Т. 1. – С. 126 - 179.
8. Петров С. М. Исторический роман А. С. Пушкина. – М.: Изд-во АН СССР, 1953. – 235 с.
9. Попов П. Пушкин как историк // Вестник АН СССР. – 1937. - № 1. – С. 128 – 149.
10. Пушкин А. С. Собр. соч.: В 10 т. – М.: Гослитиздат, 1959 – 1962.
11. Сквозников В. Д. Историческая мысль поэта. – М.: Наука, 1999. – 311 с.
12. Томашевский Б. Историзм Пушкина // Уч. зап. ЛГУ. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1954. - № 173. – Сер. филолог. наук. – Вып. 20. – С. 121 – 134.
13. Третьяковский В. К. Плач о кончине Государя Императора Петра Великого // Соч. – СПб., 1849. – Т. 1. – С. 570 – 577.

14. Фейнберг И. Незавершенные работы Пушкина. – М.: Гослитиздат, 1958.
15. Фризман Л. Декабристы и русская литература. – М.: Худож. лит., 1988.
16. Черепнин Л. Исторические взгляды классиков русской литературы. – М.: Мысль, 1968.
17. Юсуфов Р. История литературы в культурфилософском освещении. – М.: Наука, 2005. – 436 с.
18. Юсуфов Р. "Огромный памятник себе". Пётр I в поэзии Пушкина и в историографии России // Московский пушкинист. – М., 2002. – С. 217 – 238.

Анотація

Е. ЧЕЧУЙ. ТВОРЕЦЬ "РОССКОГО БЛАЖЕНСТВА": ПУШКІНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ ПЕТРА ПЕРШОГО ТА ЛІТЕРАТУРНА ТРАДИЦІЯ ХVІІІ СТОЛІТТЯ

У статті йдеться про інтерпретацію петровської теми у поезії О. Пушкіна в її зв'язках з літературною традицією ХVІІІ ст. в контексті перспективних можливостей дослідження проблеми взаємодії художнього та наукового історизму. Аналізуються ключові складники пушкінської концепції петровської Росії як держави цивілізованої та просвіченої, підгрунття якої визначається авторським переосмисленням традиційного імперського ідеалу.

Ключові слова: концепція, історія, ідеал, образ, антитеза, просвітництво.

Аннотация

Э. ЧЕЧУЙ. ТВОРЕЦЬ "РУССКОГО БЛАЖЕНСТВА": ПУШКИНСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ ОБРАЗА ПЕТРА ПЕРВОГО И ЛИТЕРАТУРНАЯ ТРАДИЦИЯ ХVІІ СТОЛЕТИЯ

В статье идёт речь об интерпретации петровской темы в поэзии А. Пушкина в её связях с литературной традицией ХVІІІ в. в контексте перспективных возможностей исследования проблемы взаимодействия художественного и научного историзма. Анализируются ключевые составляющие пушкинской концепции петровской России как государства цивилизованного и просвещённого, основа которой определяется авторским переосмыслением традиционного имперского идеала.

Ключевые слова: концепция, история, идеал, образ, антитеза, просвещение.

Annotation

E. CHECHUY. THE CREATOR OF "THE RUSSIAN BBLISS": PUSHKIN'S CONCEPTION OF THE IMAGE OF PETER I AND THE LITERATYRE TRADITION OF THE ХVІІ СЕNТURY

The article is devoted to the interpretation of Peter the Great theme in Pushkin poetry, its connection with the literary tradition of the ХVІІІ century with the further research of the problem of interaction of artistic and scientific historism. The key components of Pushkin conception of Peters Russia as a civilized and enlightened state are analyzed. The author rethinks the traditional imperial ideals.

Key words: conception, history, ideal, image, antithesis, enlightenment.